

ACHTERGROND **TILBURGS PROJECT**

# De dokter vindt het lastig om over de pil te praten

Moeten vrouwen gedwongen aan de pil, als ze een kind niet kunnen opvoeden? Het is een gevoelig thema. In Tilburg en Rotterdam wordt veel bereikt met overtuigingskracht.

Door onze redacteur  
**Ingmar Vriesema**

**ROTTERDAM/TILBURG.** Stel het je voor, zegt gynaecoloog Ilse van Rooij. Een vrouw raakt zwanger, de volle negen maanden draagt ze het nieuwe leven in zich mee. Ze bevalt in het ziekenhuis van een gezond kind. Maar het mag niet mee naar huis. Moeder en baby blijven op de kraamafdeling. Dan, een paar dagen later, ziet de moeder een vreemde de afdeling binnenlopen, al dan niet vergezeld door een politieagent of twee. En die onbekende persoon haalt het kind - haar kind - voor altijd bij haar weg.

De rechter beschouwt de moeder - en vader - als onbekwaam opvoeder. Door een drugsverslaving, een psychische stoornis, ontembare agressie of ander pedagogisch gevaar, is het kind binnenbuiks al onder toezicht gesteld. Het is beklonken: een medewerker van de jeugdbescherming haalt de baby op. Het kind zal elders opgroeien.



Zeggen dat je de pil slikt is niet genoeg. Ik wil die pilstrip zien

**Connie Rijlaarsdam**  
GGD Hart voor Brabant

Gynaecoloog Van Rooij heeft het twee keer meegemaakt. „Afschuwelijk is het. Je weet dat de moeder de opvoeding niet aankan, er ligt een rechterlijk besluit. Maar onbekwaam betekent niet ongevoelig. Het verdriet dat ik zag, is onbeschrijflijk groot. Huilen vanuit de tenen.”

De kans dat Van Rooij dit nog eens ziet gebeuren, is kleiner geworden. In Tilburg, waar haar Elisabeth-Twee-Steden Ziekenhuis staat, loopt sinds 2014 het project 'proactief aanbieden van anticonceptie aan kwetsbare vrouwen', geleid door Connie Rijlaarsdam, verpleegkundig specialist van de GGD Hart voor Brabant. Rijlaarsdam begon het project uit verbazing over het feit dat kwetsbare moeders wier leven in duigen lag voor een tweede of derde keer zwanger werden onder het toezend oog van hulpverlenende instellingen. Hoe kón zo iets bestaan?

Bij wijze van proef voerde ze gesprekken met dertig vrouwen, aangedragen door de verslavingszorg, daklozenzorg, jeugdzorg. Vrouwen van wie buiten kijf stond: worden ze zwanger, dan tekent zich groot leed af. Ze bevroeg hen uitgebreid. Wat bleek: deze vrouwen hadden meestal helemaal geen kinderwens, maar aan verantwoorde anticonceptie kwamen ze niet toe. Een spiraaltje was voor hen te duur en de pil verantwoord slikken te lastig in hun chaotische leven.

### Netwerk van zorgverleners

Het Tilburgse initiatief loopt nu drie jaar. Er is een netwerk opgetuigd van zorgverleners die elkaar casussen toespelen: GGD, gynaecologen, huisartsen, zorginstellingen, vrouwenopvang. Na gesprekken met 171 vrouwen (en 4 mannen) in de drie jaar, is ruim 80 procent overgegaan tot langdurige anticonceptie, die door het project wordt vergoed. Dat kost ongeveer 10.000 euro per jaar voor alle vrouwen samen. Rotterdam huurt Rijlaarsdam sinds december in, en maakte afgelopen week tevreden soortgelijke resultaten bekend. Kosten voor het project in Rotterdam, inclusief loonkosten: twee ton per jaar. Volgens alle betrokkenen is dat een schijntje vergeleken met de zorgkosten die ontstaan na de geboorte van een kind van een tekortschietende ouder - nog los van het dan onvermijdelijke leed. Haar project leverde Rijlaarsdam een nominatie op voor de jaarprijs van meest invloedrijke persoon in de publieke gezondheidszorg, woensdag uit te reiken door koepelorganisatie GGD/GHOR.

Vraag artsen wat dit project onderscheidt van andere zorg, en ze antwoorden: de aandacht. Artsen komen er vaak niet aan toe met hun tien minuten per behandelsessie, zegt voorzitter van artsenfederatie KNMG René Héman. „Als een huisarts een jonge, dakloze vrouw ziet binnenkomen voor haar gebroken teen, dan gaat de tijd op aan die teen.” En er is sprake van „handelingsverlegenheid”, zegt hij. „Artsen vinden het moeilijk om seksualiteit uit zichzelf bespreekbaar te maken.” Rijlaarsdam zelf: „Eigenlijk is het gek. Deze vrouwen worden soms wel ondersteund op vijf leefgebieden tegelijk. Van schulden tot verslaving. Maar op



FOTO MERLINDALEMAN

In Tilburg en Rotterdam worden **vrouwen die (tijdelijk) niet in staat zijn om voor een kind te zorgen**, ervan overtuigd anticonceptie te gebruiken. Ook de vrouw op deze foto (die anoniem wil blijven) doet mee.

### Debat Verplichte anticonceptie

**Het project 'proactief aanbieden van anticonceptie aan kwetsbare vrouwen' draait om vrijwillige anticonceptie. Verplichte anticonceptie is wettelijk niet toegestaan.** Maar voorstanders zijn er wel: zij claimen dat de bestaande kinderbeschermingsmaatregelen - zoals een uithuisplaatsing - niet alle problemen dekken. „Sommige probleemouders gaan net zo lang door met het krijgen van kinderen tot ze er eentje mogen houden”, is de klacht van menig voorstander van verplichte anticonceptie.

voorbehoedmiddelen wordt niet doorgenvraagd.”

Rijlaarsdam en collega's voeren geen gesprekken van tien minuten, maar trekken er per persoon „vijf à zes uur” voor uit. Ze gaan bij de vrouwen thuis langs, voor extra informatie over hun leven. „Zeggen dat je de pil slikt is niet genoeg”, zegt Rijlaarsdam. „Ik wil die pilstrip zien.”

### Zes huisdieren

En zo komt ze bijvoorbeeld meerdere keren thuis bij een meisje van 21 dat woont op een klein kamertje met een bed, een bank en een huisdier of zes. Het meisje - verstandelijk beperkt en eerder dakloos en misbruikt - is seksueel actief. Onbeschermd, want de hormonen van pil en spiraal vindt ze eng. Ja, ze wil wel kinderen. Oké, zegt Rijlaarsdam dan, waar zou je de wieg neerzetten. Dat wordt inderdaad lastig, zegt het meisje. Ze wil groter worden als ze zwanger is. Hoe dan? Ze gaat werk zoeken, zegt ze. Wat voor werk dan? Zo probeert Rijlaarsdam

inzichtelijk te maken wat een zwangerschap zou betekenen. En ergens in de gesprekken draait ze het om: „Als je nú zwanger zou worden, dan gaan we daar natuurlijk wat van vinden.”

Is dat niet te stellig? Te dreigend? Neigt dat niet naar het opleggen van anticonceptie?

„Hof Stop!”, zeggen hulpverleners op dat soort vragen. Rijlaarsdam zelf: „Een vrouw heeft het recht om van haar zwangerschap te genieten. Dat vertel ik hun ook. Als je dan vanuit je vakmanschap ziet dat dat nu onmogelijk is, moet je haar dat inzicht niet onthouden.” Héman van de KNMG: „Als je je zorgen maakt als arts, is het je professionele verantwoordelijkheid om die te benoemen.” Wethouder in Rotterdam Hugo de Jonge (Onderwijs, Jeugd en Zorg, CDA), zelf geen tegenstander van verplichte anticonceptie: „Er is een wereld te winnen op het gebied van vrijwillige anticonceptie.” Gynaecoloog Van Rooij: „Iemand zei het laatst mooi. Dit is geen bemoeizorg. Dit is bekommernis.”

